

Актуальні проблеми соціальної сфери

збірник наукових робіт викладачів і студентів

Випуск 4

за заг. ред. Н.П. Павлик

Житомир, 2015

*Рекомендовано до друку рішенням
кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №8 від 05 березня 2015 року).*

Рецензенти:

Н.А. Сейко – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка;
С.А. Котловий – кандидат педагогічних наук, вчитель історії вечірньої (змінної) ЗОШ II-III ст. №1 м. Житомира.

А 43 Актуальні проблеми соціальної сфери : [збірник наукових робіт викладачів і студентів / за заг. ред. Н.П. Павлик]. — Житомир : Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2015. — Вип. 4. — 158 с.

Літературний редактор: Н.Л. Тарасенко
Відповідальний редактор: І.М. Палько
Дизайн обкладинки: А.І. Сочинський

Матеріали надруковані в авторській редакції.
За достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань на джерела та інших відомостей відповідають автори публікацій.

Передмова

Шановні друзі! Четверте видання збірника наукових робіт викладачів та студентів «Актуальні проблеми соціальної сфери» свідчить про системність і цілеспрямованість науково-дослідної діяльності кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності Житомирського державного університету імені Івана Франка. Ми пишаємося результатами теоретичних пошуків й емпіричних розвідок викладачів і студентів, присвячених актуальним соціально-педагогічним питанням та відображеним у курсових, бакалаврських, магістерських, дисертаційних роботах. Важливим нововведенням цього видання є представлення результатів дисертаційних пошуків аспірантів і здобувачів Криворізького педагогічного інституту під керівництвом докторки педагогічних наук, професорки Тетяни Дороніної, що є результатом тривалої й творчої співпраці.

Серед основних здобутків минулого й поточного навчальних років відзначаємо: організацію щорічного Всеукраїнського дистанційного конкурсу студентських та учнівських наукових робіт із соціальної педагогіки – режим доступу: <http://contest.zu.edu.ua>; публікацію колективної монографії «Енциклопедія прав людини: соціально-педагогічний аспект»; участь викладачів кафедри в Європейському турі кампанії «Рух проти ненависті» (Словаччина, Угорщина, Німеччина, Швеція, Франція, Чехія, Польща), перемоги студентів, Світлани Щур (диплом III ступеня на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт) і Сергія Михнюка (диплом III ступеня на Всеукраїнській студентській олімпіаді із соціальної педагогіки).

Серед важливих напрямів подальшого розвитку науково-дослідницької роботи зазначаємо: організацію неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів у науковій та фаховій сферах, діяльність науково-дослідних і соціальних центрів кафедри (Студентська Соціальна Служба для Молоді, Центр міжкультурної толерантності, Центр ґендерної освіти), організацію соціального й наукового партнерства кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності в Україні і за кордоном.

Бажаємо нашим авторам і читачам миру, достатніх ресурсів для наукової, фахової та особистісної реалізації, а також задоволення від науково-дослідницької роботи і пізнання! І, звісно ж, до нових зустрічей! ☺

З повагою, Надія Павлик.

Зміст

Гуренко Тетяна	СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА КАТЕГОРІЯ	8
Вонсович Юлія	НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІ ЗАКЛАДИ ЯК ФАКТОРИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	11
Папченко Вікторія	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ В УМОВАХ МІСТА	13
Шупікова Вікторія	РОЛЬ ВІДЕОМЕТОДУ У ПРОФІЛАКТИЦІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ	15
Кондратенко Ярослава	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ	17
Дрозд Ольга	РОБОТА СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ПТНЗ ІЗ ДІТЬМИ-СИРОТАМИ	19
Герман Ірина	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ	21
Степанчук Інна	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТІВ МІЖ БАТЬКАМИ ТА ДІТЬМИ	23
Степанюк Олена	ВПЛИВ КОЛИСКОВИХ НА РОЗВИТОК ТА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ДИТИНИ	25
Бондарчук Катерина	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ КЛУБІВ ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ	27
Герасимчук Ганна	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	28
Степанчук Інна	ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З РІЗНИМИ ТИПАМИ СІМЕЙ	29
Мельниченко Ольга	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІЗ ДІТЬМИ З РОЗЛУЧЕНИХ СІМЕЙ	31
Волікова Марина	ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ А.С. МАКАРЕНКА У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ СТАТЕВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ	35
Ланчук Ганна	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЛИХОСЛІВ'Я У ПІДЛІТКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ	37
Павицька Олександра	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗМІСТ ДИТЯЧОГО ФОЛЬКЛОРУ	39
Суміш Вікторія	ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ДОПОМОГИ ДІТЯМ-СИРОТАМ ТА ОБЕЗДОЛЕНИМ СІМ'ЯМ В УКРАЇНІ	40
Михнюк Сергій	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ	43
Литвак Оксана	ПРАВОВІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	45

	У ПОЛЬЩІ	
Сочинський Андрій	ГРАНТОВА ПІДТРИМКА СОЦІАЛЬНОГО ПРОЕКТУ ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРЕЗ НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ	48
Корженко Віталія	СОЦІАЛЬНА РЕКЛАМА ЯК РЕСУРС РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	51
Петрова Дар'я	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗМІСТ ОСНОВНИХ ФОРМ ВИКОРИСТАННЯ ПУБЛІЧНОГО ДИСКУРСУ	53
Мороз Марина	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ МЕДІАЦІЇ В КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ У ПІДЛІТКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ	56
Роговська Юлія	АНАЛІЗ ФОРМ І МЕТОДІВ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	58
Лобода Надія	ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ПРОСОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІ В ІНТЕРНЕТ	62
Назарчук Тетяна	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У МЕДИЧНИХ УСТАНОВАХ	63
Тарасенко Наталія, Остапчук Олена	СТУДІЇ КУЛЬТУРИ МИРУ ДЛЯ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЖИТОМИРЩИНИ ЯК ВІДПОВІДЬ НА НОВІ ВИКЛИКИ ЧАСУ	65
Мамінчук Оксана	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	68
Плітко Ірина	КОМУНІКАЦІЙНА КАМПАНІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	70
Байдик Ірина	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	72
Карайон Олена	СИСТЕМА РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА У СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ КОРЕКЦІЙНИХ ДОШКІЛЬНИХ УСТАНОВАХ ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ РОЗВИТКУ	74
Кисла Ольга	СОЦІАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОМУНІКАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ЗНЗ	76
Онищук Олена	ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОВЕДІНКИ СТАРШОКЛАСНИКІВ	78
Котловий Сергій	ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ БЕЗКОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ	80
Саустян Інна	РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ВЗАЄМОДІЇ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ЇХ СІМ'ЯМИ	83
Коваль Юлія	ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ТА СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ГІМНАЗІЇ	86
Ковтонюк Оксана	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ ГРУП	89

	ПРОДОВЖЕНОГО ДНЯ	
Басюк Леся	ГЕНДЕРНИЙ ПОРТРЕТ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ (ПРОБЛЕМАТИЗАЦІЯ ПИТАННЯ)	91
Сірик Аліна	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО ІДЕАЛУ СУЧАСНОГО СТАРШОКЛАСНИКА	93
Ковтунович Олена	ВПЛИВ КОМУНІКАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА НА РАННІЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ	95
Кропивницька Світлана	ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТАМ У СЕРЕДОВИЩІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	97
Павлик Надія	ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК СФЕРИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ	100
Антонюк Мирослава	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОТОВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ШКОЛИ В УМОВАХ ДНЗ	103
Ясінська Ірина	ОРГАНІЗАЦІЯ ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ В УМОВАХ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	104
Бондар Олександра	ПРОФОРІЄНТАЦІЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	106
Седляр Наталія	ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ВИХОВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЗНЗ	108
Рудюк Ганна	ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТУ	110
Коляденко Світлана	НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНСЬКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ДЛЯ МОЛОДІ З ПИТАНЬ ПРОФІЛАКТИКИ КСЕНОФОБІЇ У СТУДЕНСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ	113
Залібовська- Ільніцька Зоя	ЕТНОПЕДАГОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ	117
Синиця Анна	ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	119
Пально Інна	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ІНТЕГРАЦІЇ СТУДЕНТІВ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ	121
Дергачова Юлія	КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ	124
Мартинюк Світлана	РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА У ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ШКОЛИ	127
Марчук Ольга	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗМІСТ ОСОБИСТОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ	129

Симончук Галина	ВПЛИВ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЮ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	130
Котвіцька Тетяна	СТАВЛЕННЯ ДО ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА У СТУДЕНТСЬКИХ СІМ'ЯХ	132
Юрченко Андрій	ГРОМАДСЬКА СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ У ПОЗНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	134
Біляченко Галина	ВПЛИВ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ НА ЇХ ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ	137
Іллїна Ольга	СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ ЛІТНЬОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ	139
Кучківська Світлана	БІОГРАФІЧНА СТРАТЕГІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	142
Висоцька Любов	ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА	143
Кучерган Єлизавета	СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ В ГЕНДЕРНІЙ ЕТИЦІ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА	146
Мотуз Тетяна	ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ЯК ОДНЕ З КЛЮЧОВИХ ЗАВДАНЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	149
Човнюк Юлія	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	152
Ярмолка Юлія	ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ	154
Палько Інна	АНАЛІЗ ЦИКЛУ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРА ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НА ПРЕДМЕТ НАЯВНОСТІ РІЗНИХ АСПЕКТІВ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ	156

Автор статті:

Інна Палько,

викладач кафедри соціальної педагогіки

АНАЛІЗ ЦИКЛУ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРА ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НА ПРЕДМЕТ НАЯВНОСТІ РІЗНИХ АСПЕКТІВ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ) бакалавра за спеціальністю 6.010100 «Соціальний педагог» регламентує загальні вимоги до властивостей і якостей випускника ВНЗ, подані у вигляді переліку здатностей вирішувати певні проблеми, задачі соціальної діяльності та системи умінь, а також включає перелік виробничих функцій, до виконання яких має бути готовий бакалавр із соціальної педагогіки. Обсяг та рівень освітньої та професійної підготовки фахівця відповідно освітньо-кваліфікаційного рівня певної спеціальності визначається в освітньо-професійній програмі (ОПП). Зміст ОКХ і ОПП у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів знаходить своє відображення у навчальних планах.

Нами було проаналізовано дисципліни, які входять до навчальних планів циклу підготовки бакалавра із соціальної педагогіки (дисципліни циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки та циклу професійної та практичної підготовки), на предмет наявності в них різноманітних аспектів міжкультурної толерантності та, відповідно, можливості їх впровадження до навчальних програм. Відповідні результати цього аналізу нами було систематизовано та представлено відповідно до циклів професійної підготовки.

Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки. В межах цього циклу підготовки соціальних педагогів за ОКР «Бакалавр» нами було проаналізовано робочі навчальні програми та інструктивно-методичні матеріали 15 дисциплін. У ході аналізу виявлено наступні показники досліджуваної проблеми: міжкультурна толерантність опосередковано присутня у змісті 33% дисциплін, відсутня у 67% дисциплін з підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Конкретизуючи вищевказані результати, слід зазначити, що у таких дисциплінах як «Етика», «Естетика», «Іноземна мова», «Історія України», «Основи красномовства», «Основи соціально-правового захисту особистості», «Політологія», «Релігієзнавство», «Соціологія молоді», «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Філософія» відсутні навіть опосередковані аспекти міжкультурної толерантності.

У межах курсу «Етнопедагогіка» досліджувані характеристики частково представлені в межах тем «Педагогічні аспекти самовизначення особистості в етносі» та «Етапи соціалізації дитини в етносі», в рамках яких розглядаються різноманітні фактори, пов'язані з етнічною приналежністю, та їх вплив на процес соціалізації особистості дитини [3]. На нашу думку, доцільним було б розширення вивчення традицій інших народностей, що проживають на території України (особливо це доцільно робити в рамках навчальних програм регіонів зі значною етнокультурною стратифікацією), саме в межах вивчення даних тем, а також в процесі опанування шлюбно-родинної обрядовості різних національних груп України.

Так, у рамках викладання курсів «Культурологія» та «Історія української культури» присутні певні історичні аспекти міжкультурної толерантності у висвітленні впливу інших культур на формування української культури, однак присутня також і негативістська оцінка фактору взаємного культурного обміну та взаємовпливу сусідніх до українців етнічних груп [5]. Тому, на нашу думку, доцільно доповнити цей курс позитивними, в контексті міжнаціональної взаємодії, історичними фактами.

Цикл професійної та практичної підготовки. В межах цього циклу підготовки соціальних педагогів за ОКР «Бакалавр» нами було проаналізовано робочі навчальні програми та інструктивно-методичні матеріали 35 дисциплін. У ході аналізу виявлено наступні показники досліджуваної проблеми: міжкультурна толерантність опосередковано присутня у змісті 20% дисциплін, а відсутня у 80% дисциплін з підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Так, у міжкультурна толерантність не розглядається у процесі вивчення курсів «Вікова і педагогічна психологія», «Вступ до спеціальності», «Етика ділового спілкування», «Організація роботи Телефону Довіри», «Основи професійної творчості в соціальній сфері», «Основи профорієнтаційної роботи», «Патопсихологія», «Педагогіка», «Педагогіка сімейного виховання», «Пенітенціарна педагогіка», «Самовиховання і саморегуляція особистості», «Соціальна педагогіка», «Соціальний супровід сім'ї», «Соціально-педагогічне консультування», «Спеціалізовані служби в соціальній сфері», «Теорія та історія соціального виховання».

У межах вивчення курсу «Гендерної педагогіки» міжкультурна толерантність частково розглядається як один із структурних компонентів та форм превентивної та корекційної діяльності в сфері проблеми дискримінації.

Фрагментарне представлення проблем міжкультурної толерантності прослідковується також в процесі вивчення студентами курсу «Екокультура особистості» в процесі вивчення тем «Екологічні традиції в світових культурах», «Екологічна культура як спосіб розвитку і самозбереження суспільства в єдності з природним середовищем», «Екологічні принципи міжлюдських відносин», де контекстуально розкривається проблематика міжнаціональної та міжконфесійної взаємодії [1].

Досить ґрунтовно висвітлена тематика міжкультурної толерантності в рамках навчального курсу «Етика соціально-педагогічної діяльності». Окрім безпосередньої теми «Толерантність як професійно важлива якість соціального педагога», що присвячена досліджуваній проблемі, практично кожна тема протягом всього періоду вивчення цієї дисципліни є дотичною до питань міжкультурної толерантності [2].

У процесі вивчення дисципліни «Етнопсихологія» майбутні соціальні педагоги також отримують інформаційний супровід в контексті міжкультурної толерантності. Зокрема, це простежується у темах «Міжнаціональне спілкування», «Комунікація та експресивна поведінка різних народів», «Етнічні стереотипи», «Етноцентризм», «Етнічні конфлікти» і т.д. Фактично вивчення цього курсу є психолого-педагогічною основою формування міжкультурної толерантності у майбутніх соціальних педагогів на особистісному та професійному аксіологічних рівнях.

Частково присутні аспекти вивчення міжкультурної толерантності присутні у програмі курсу «Соціальна психологія». Зокрема, у темах «Соціально-психологічні особливості спілкування у конфліктних ситуаціях», «Особливості соціального розвитку сучасної особистості в групі» опосередковано розглядається досліджувана проблема [6].

Також певні питання міжкультурної толерантності розглядаються під час вивчення тем «Відображення особливостей національної психології у дозвіллевій діяльності людини» та «Соціально-психологічні особливості культурно-дозвіллевого середовища» дисципліни «Соціальна робота в сфері дозвілля», які досліджують дозвіллеву специфіку міжетнічної взаємодії, яка є амбівалентним явищем з точки зору оцінки її як ресурсу діяльності в сфері поширення ідей міжкультурної толерантності, оскільки є одночасно неформальним інструментом налагодження міжкультурною співпраці та предметом міжетнічних конфліктних ситуацій [4].

У процесі викладання дисципліни «Технології роботи соціального педагога в зарубіжних країнах» лише одна тема «Міжнародна співпраця у сфері розв'язання соціальних проблем» частково присвячена проблемі міжкультурної толерантності, хоча цей навчальний курс можна включити до переліку «базових» дисциплін з формування міжкультурної толерантності майбутніх соціальних педагогів [7].

Таким чином, результати контент-аналізу навчальних матеріалів, що становлять основу підготовки майбутніх соціальних педагогів за ОКР «Бакалавр», показали, що у 4% дисциплін присутні аспекти вивчення міжкультурної толерантності у максимально можливій оптимальній мірі, у 16% дисциплін міжкультурна толерантність досліджується фрагментарно, а у 80% навчальних курсів відповідна тематика взагалі не прослідковується.

Враховавши результати проведеного аналізу та необхідність оптимізації часових та кадрових ресурсів навчального процесу у системі вищої освіти ми прийшли до висновку, що доцільно доповнювати відповідними аспектами лише найбільш «наближені» до досліджуваної проблеми дисципліни. Відповідно, нами було запропоновано доповнення, пов'язаним з міжкультурною толерантністю, тематичним змістом до 25 навчальних планів дисциплін (49% від загального обсягу навчальної підготовки соціальних педагогів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр»). Крім доповнення відповідних дисциплін міжкультурною тематикою, вагомим аспектом стало впровадження дисципліни за вибором для студентів II курсу «Основи формування міжкультурної толерантності», що стане об'єктом дослідження подальших наукових розвідок.

Використана література:

1. Екокультура особистості : робоча навчальна програма [для студентів за напрямом підготовки 6.010106 Соціальна педагогіка] / розр. С. І. Сьомкіна. — Луганськ : ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2012. — 12 с.
2. Етика соціально-педагогічної діяльності : інструкт.-метод. матеріали / авт.-укл. О. Л. Остапчук. — Житомир : вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. — 31 с.
3. Етнопедагогіка: інструктивно-методичні матеріали до курсу / уклад. Л. М. Маєвська. — Житомир : вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. — 31 с.
4. Павлик Н. П. Соціальна робота в сфері дозвілля : інструкт.-метод. матеріали / Н. П. Павлик. — Житомир : вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. — 53 с.
5. Рацілевич А.П. Історія української культури: метод. рекомєнд. до семінарських занять / А.П. Рацілевич. — Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. — 75 с.
6. Соціальна психологія: інструкт.-метод. матеріали дисципліни / М. М. Заброцький, Л. М. Фальковська, О. Г. Шмиглюк. — Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. — 63 с.
7. Технології роботи соціального педагога в зарубіжних країнах / авт.-укл. О. Л. Остапчук. — Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. — 45 с.